

VIVEs kommunetal 2021.1: Stor variation i kommunale udgifter – og udgiftsbehov

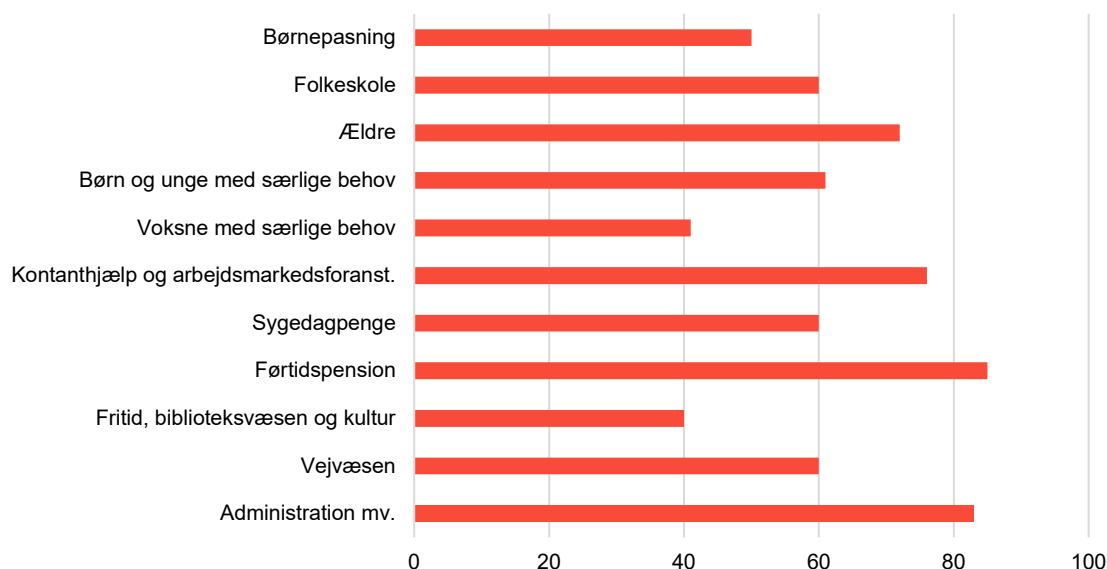
Nogle kommuner bruger næsten dobbelt så mange penge på folkeskolen og ældreområdet som andre kommuner. Forskellen i udgifter skyldes for en stor del, at kommunerne har forskellig velstand, geografi og befolkningssammensætning. Og disse forskelle er vigtige at tage højde for i sammenligningen af kommuner.

VIVE inddeler i nøgletalssystemet ECO Nøgletal kommunerne i såkaldte sammenligningsgrupper. På den måde bliver den enkelte kommune sammenlignet med de kommuner, som den ligner mest med hensyn til økonomiske rammebetingelser. Sammenligningsgrupperne er opdateret på grundlag af baggrundsanalyser af kommunernes udgifter i 2019-regnskaberne. Vi har i baggrundsanalyserne undersøgt, hvilken betydning kommunernes velstand, geografi og befolkningssammensætning har for kommunernes udgifter på folkeskole- og ældreområdet samt 17 andre kommunale udgiftsområder. Analyserne viser, at på størstedelen af de 19 områder kan mellem 50 og 80 procent af forskellene i kommunernes udgifter forklares ved, at kommunernes velstand, geografi og befolkningssammensætning er forskellig.

Økonomiske grundvilkår forklarer størstedelen af de kommunale udgiftsforskelte

Det er meget forskelligt, hvor mange penge de enkelte kommuner bruger på hver af de 19 udgiftsområder. Til eksempel bruger nogle kommuner 60.000 kroner pr. 0-5-årig på børnepasning, mens andre bruger over 90.000 kroner. På ældreområdet er forskellene endnu større. Her varierer udgifterne pr. borger på 65 år eller over fra 30.000 til 60.000 kroner. De betydelige udgiftsforskelte mellem kommunerne på disse og andre områder er illustreret som indekstal i boks 1 på næste side. En stor del af forskellen i kommunernes udgifter på de forskellige udgiftsområder kan imidlertid forklares ved forskelle i kommunernes økonomiske grundvilkår, jf. figur 1. Det vil sige ved forskelle i kommunernes velstand, geografi og befolkningssammensætning.

Figur 1. Andel af forskellene i kommunernes udgifter på udvalgte udgiftsområder, som kan forklares ved forskelle i kommunernes velstand, geografi og befolkningssammensætning

Kilde: ECO Nøgletal

Udgiftsområderne for kultur/fritid og for voksne med særlige behov er de områder, hvor befolkningens aldersmæssige og socioøkonomiske sammensætning i mindst grad forklarer forskellene i de kommunale udgifter. 40 procent af forskellene for begge områder kan forklares herved. På området for børnepasning forklarer befolkningens sammensætning halvdelen af forskellene, mens det gælder mellem 60-80 procent på hvert af de øvrige udgiftsområder.

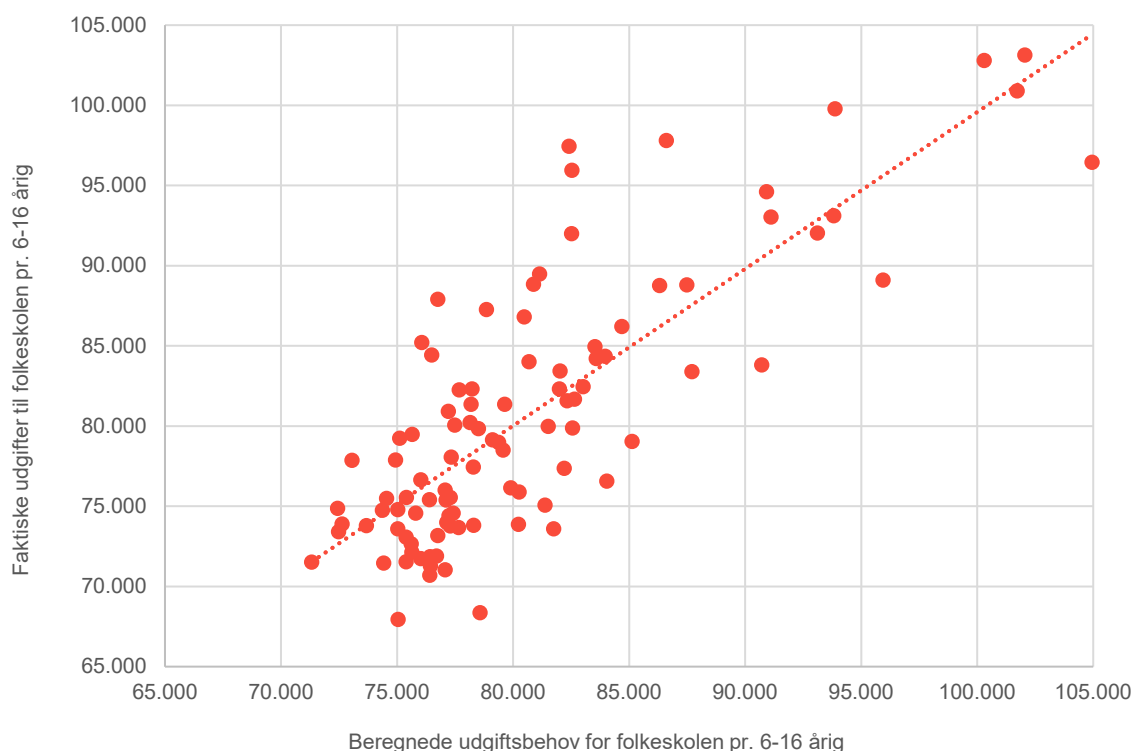
Det er vigtigt at tage højde for disse forskelle, når man sammenligner kommunernes udgifter. Gør man ikke det, risikerer man at tegne et mere vildledende end vejledende billede af kommunernes udgiftspolitiske prioriteringer.

Mange faktorer påvirker udgifterne

De betydningsfulde udgiftsbehovsfaktorer varierer fra område til område. På folkeskoleområdet påvirkes udgifterne eksempelvis af skolebørnenes herkomst, andelen af børn af enlige forsørgere og boligmassens sammensætning. Analysen viser endvidere, at det er dyrere at drive skole i en kommune, hvor befolkningen bor spredt, og i kommuner, hvor der ikke er så mange skolebørn.

På baggrund af disse faktorer kan vi beregne et samlet udgiftsbehov på folkeskoleområdet for hver enkelt kommune. I beregningen ser vi bort fra kommunens velstand, da denne ikke betragtes som en udgiftsbehovsfaktor. De beregnede udgiftsbehov er vist på x-aksen i figur 2. På y-aksen er vist de tilsvarende faktiske folkeskoleudgifter for hver kommune.

Figur 2. Udgifter og beregnede udgiftsbehov på folkeskoleområdet 2019

Kilde: Danmarks Statistik og ECO-Nøgletal

Boks 1. Variation i kommunernes udgifter 2019 (hele landet = 100)

Børnepasning	85 - 130
Folkeskolen	85 - 129
Ældre	72 - 145
Børn og unge med særlige behov	52 - 240
Voksne m. særlige behov	77 - 181
Kontanthjælp og arb.markedsforanst.	39 - 230
Sygedagpenge	57 - 187
Førtidspensioner	42 - 225
Fritid, biblioteksvæsen, kultur mv.	50 - 175
Vejvæsen	47 - 206
Administration mv.	76 - 241

Datakilde: Danmarks Statistik og ECO Nøgletal.

Note: Alle opgørelser er i kroner pr. indbygger i den relevante aldersgruppe og herefter sat i forhold til landsgennemsnittet for udgiftsområdet (hele landet = 100).

De kommuner, der ligger tæt på den diagonale linje i figur 2, har et stort sammenfald mellem deres faktiske udgifter og deres beregnede udgiftsbehov ud fra de identificerede behovsfaktorer. Jo længere op mod figurens øverste venstre hjørne kommunerne ligger, jo højere er de faktiske udgifter i forhold til de beregnede udgiftsbehov. Omvendt har de kommuner, der ligger ned mod figurens højre hjørne, lavere folkeskoleudgifter end forventet ud fra deres strukturelle og socioøkonomiske grundvilkår.

Mere retvisende sammenligning

Figur 3 viser de enkelte kommuners faktiske folkeskoleudgifter i forhold til de beregnede udgiftsbehov. Dette kalder vi et beregnet økonomisk serviceniveau. En værdi over 100 viser, at kommunens faktiske folkeskoleudgifter er højere end de beregnede udgiftsbehov. En værdi under 100 betyder omvendt, at det faktiske ressourceforbrug er lavere end de beregnede udgiftsbehov. Jo lavere værdi, jo lavere er det faktiske ressourceforbrug på folkeskoleområdet i forhold til de beregnede udgiftsbehov.

Der knytter sig tre opmærksomhedspunkter til det beregnede økonomiske serviceniveau. For det første er de beregnede udgiftsbehov baseret på den *gennemsnitlige* betydning af udgiftsbehovsfaktorerne i de 98 kommuner. Der kan derfor være lokale udgiftsskabende faktorer i de enkelte kommuner, som ikke er opfanget i de beregnede udgiftsbehov. For det andet kan forskelle i det beregnede økonomiske serviceniveau være udtryk for forskelle i politisk prioriteret serviceniveau såvel som forskelle i produktivitet. For det tredje fortæller det beregnede økonomiske serviceniveau ikke noget om, *hvad* pengene bliver brugt til, eller om servicen er af høj kvalitet.

Man får imidlertid et mere sammenligneligt og retvisende mål for det økonomiske serviceniveau ved at tage højde for kommunernes forskellige udgiftsbehov, end man får ved en simpel sammenligning af udgifterne. Når kommunerne ønsker at sammenligne deres økonomiske prioriteringer på de kommunale serviceområder, er det derfor vigtigt, at de måler sig op mod kommuner, der er sammenlignelige med dem selv, når det gælder kommunens velstand og udgiftsbehov på de enkelte udgiftsområder.

Data og metode

Notatet er baseret på ECO Nøgletal og bygger på data om kommunernes udgifter, struktur og befolkningsmæssige sammensætning fra Danmarks Statistikbank (www.statistikbanken.dk).

Læs mere om de gennemførte analyser af udgiftsbehovsfaktorer i [den tekniske vejledning til ECO Nøgletal](#).

Find flere tal fra din kommune eller se demoversionen af ECO Nøgletal på eco.vive.dk.

Se for eksempel tabeller om kommunernes udgifter og udgiftsudvikling:

- Tabel 1.30 Ressourceforbruget på 19 udgiftsområder – budget 2021
- Tabel 6.10: Folkeskolen – budget 2021
- Tabel 6.11: Folkeskolen – regnskab 2020
- Graf 6.12 Folkeskolen, udgiftsniveau 2015-2021.

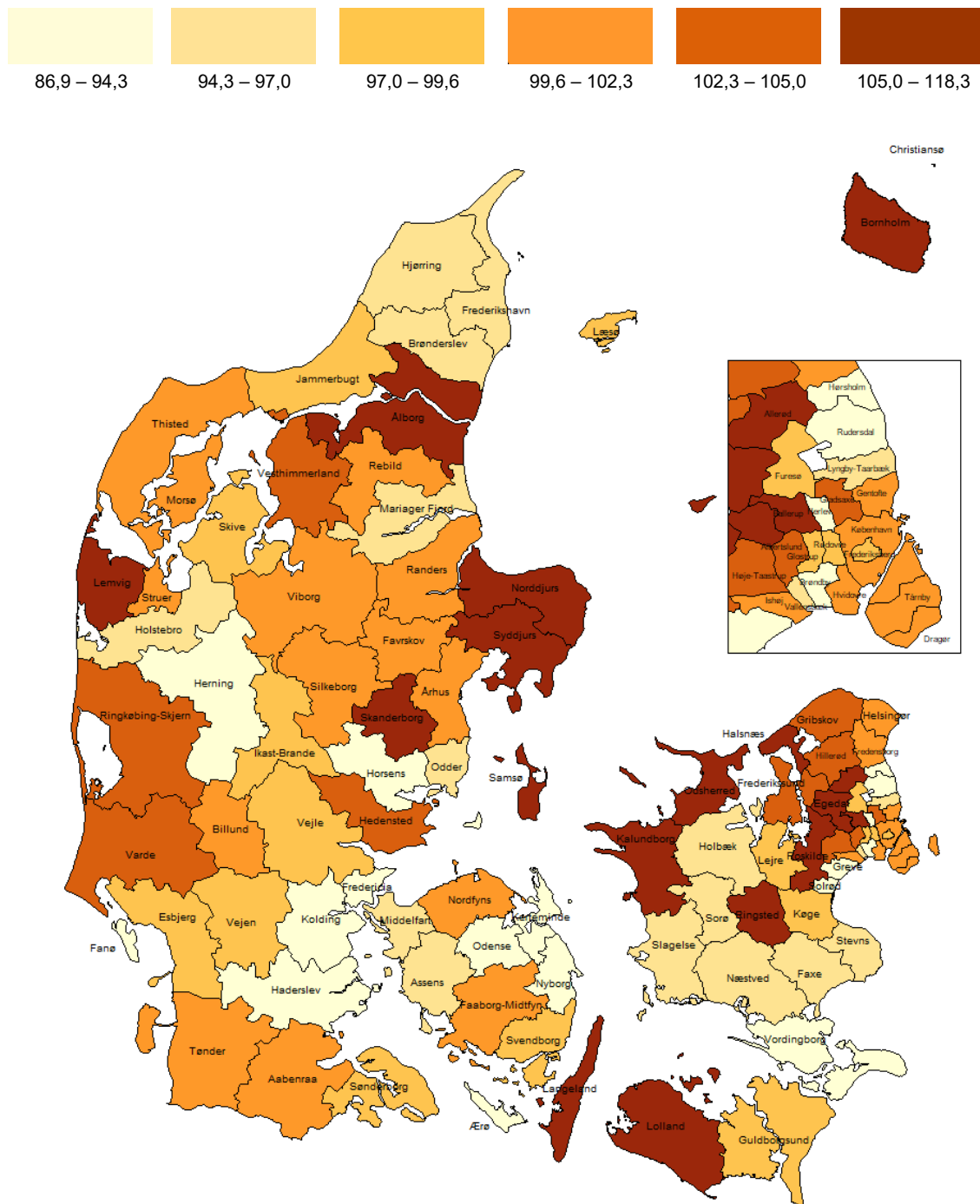
ECO Nøgletal leverer tabeller med nøgletal samt grafer med udviklinger på 19 forskellige udgiftsområder i den kommunale sektor. Hver kommune bliver sammenlignet med en gruppe af kommuner med tilsvarende rammebetingelser på det enkelte udgiftsområde.

Kontakt: Kurt Houlberg, professor i kommunaløkonomi, VIVE: tlf. 31 57 66 84, kuho@vive.dk eller Mathias Ruge, analytiker i VIVE, tlf. 33 48 08 16, maru@vive.dk.

I VIVEs kommunetal dykker vi med jævne mellemrum ned i udvalgte ECO Nøgletal. Du kan [tilmelde dig VIVEs nyhedsbrev på \[vive.dk\]\(http://vive.dk\)](#) og modtage kommende udgaver af VIVEs kommunetal.

Figur 3. Indeks for kommunernes beregnede økonomiske serviceniveau på folkeskoleområdet 2019 (hele landet = 100)

Kilde: ECO Nøgletal